

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳՐԳՈՒՄ ՓՈՓՈ-
ԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ (Պ-321-18.05.2018-ՏՀ-011/0) ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունն առաջարկում է ներկայացված նախագծով քննարկվող գործող օրենքի հոդվածները թողնել անփոփոխ՝ նկատի ունենալով հետևյալ հանգամանքները՝

1. Շրջանառության հարկի համակարգի ներդրումից ի վեր փոքր և միջին տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ իրացման շրջանառության իրական ծավալները թերհայտարարագրելու միտում է նկատվում, քանի որ մտավախություն ունեն, որ կարող են իրացման շրջանառության ցուցանիշով մոտենալ շրջանառության հարկի շեմին, գերազանցել այն և հայտնվել հարկման ընդհանուր համակարգում: 2015 թվականին էլ այս մտավախությունն առկա էր, և դա էր նաև այն հիմնական հիմնավորումներից մեկը, որի պատճառով կատարված օրենսդրական փոփոխությամբ շրջանառության հարկի շեմը մոտավորապես 2 անգամ բարձրացվեց՝ ակնկալելով, որ ՓՄՁ-ի սուբյեկտները կփոխեն իրենց վարքագիծը և կսկսեն հայտարարագրել իրենց իրացման իրական շրջանառությունները: Արդյունքը, սակայն, եղավ այն, որ փոքր և միջին տնտեսվարող սուբյեկտներն այդպես էլ չփոխեցին իրացման շրջանառության իրական ծավալները: Կարծում ենք նշվածը կարող է ունենալ երկու պատճառ՝

1) մինչև ԱԱՀ-ով չհարկվող շեմի փոխությունները հայտարարագրվող իրացման շրջանառությունները համապատասխանում էին իրականությանը, հետևաբար ԱԱՀ-ով չհարկվող շեմի փոփոխությունը տնտեսվարող սուբյեկտների համար որևէ էական խնդիր չի լուծել:

2) տնտեսվարող սուբյեկտները շարունակում են ակնհայտորեն թերհայտարարագրել իրենց իրացման շրջանառությունները՝ անգամ շրջանառության հարկի շեմին մոտենալու և շեմը գերազանցելու որևէ ռիսկ չունենալու պարագայում:

Գտնում ենք, որ երկրորդ դիտարկումն իրականությանն առավել մոտ է, քանի որ մեր կողմից կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ, օրինակ, տոնա-
18_689

վաճառներում առևտրական գործունեություն իրականացնող տնտեսվարող սուբյեկտների իրացման շրջանառության միջին ցուցանիշը 2016 թվականի տարեկան արդյունքներով կազմել է ընդամենը 3.7 մլն դրամ: Հետևաբար, նույնիսկ 58.35 մլն դրամ շեմի դեպքում ՓՄՁ-ի սուբյեկտներն իրենց իրացման շրջանառության իրական ծավալները հայտարարագրելու դեպքում չեն հայտնվի ընդհանուր հարկման դաշտում, քանի որ մեր կողմից ուսումնասիրված՝ համեմատաբար խոշոր տոնավաճառներում առևտրական գործունեությամբ զբաղվող 785 տնտեսվարող սուբյեկտներից 770-ը կամ որ նույնն է՝ 98 տոկոսը, կարող են իրենց իրացման շրջանառություններն ավելացնել մոտավորապես 25-28 անգամ և, այդուհանդերձ, շարունակել գործել շրջանառության հարկի համակարգում: Նշվածը հաշվի առնելով՝ կարելի է փաստել, որ շրջանառության հարկի շեմի բարձրացման առաջարկությունն ընդամենը հսկիչ-դրամարկղային մեքենայի կտրոն չտրամադրելու վարքագիծն արդարացնելու միջոց է, որը որևէ հիմնավորում ունենալ չի կարող:

2. Շրջանառության հարկի շեմի բարձրացումն ի սկզբանե հանդիսացել է որպես ժամանակավոր քայլ՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ, եթե կարճաժամկետ հեռանկարում կամ անցումային որևէ ժամանակահատվածում շրջանառության հարկի բարձր շեմը կարող է որոշակիորեն հիմնավորված լինել, ապա երկարաժամկետ հեռանկարում այսպիսի բարձր շեմի կիրառությունը որևէ կերպ արդարացված չէ, ինչը հիմնավորվում է հետևյալ նկատառումներով՝

1) պետությունը չի կարող երկարաժամկետ հեռանկարում հարկային եկամուտների ապահովման ռազմավարությունը կապել շրջանառության հարկի համակարգում գործող հարկ վճարողների հետ.

2) շրջանառության հարկի բարձր շեմի կիրառության պարագայում, ըստ էության, կինաստագրվեն հարկային օրենսգրքով ամրագրված այն բոլոր բարելավումները, որոնք առավելապես նախատեսված են հարկման ընդհանուր համակարգում գործող հարկ վճարողների համար.

3) շրջանառության հարկի շեմը, ըստ էության, պետք է ծառայի միայն միկրոձեռնարկատիրության սուբյեկտների համար, և միայն այս խմբի հարկ վճարողները պետք է գործեն հարկման արտոնյալ պայմաններում, իսկ ՓՄՁ-ի սուբյեկտները և մնացած ավելի խոշոր հարկ վճարողները պետք է գտնվեն հարկման հավասար ու միատեսակ պայմաններում, քանի որ հարկային համակարգում անհավասարությունն ստեղծում է բարդ ու անլուծելի խնդիրներ, այդ թվում՝ կապված հարկումից խուսափելու ռիսկերի առաջացման հետ:

3. Շրջանառության հարկի ներկայումս գործող շեմն անփոփոխ թողնելու դեպքում ավելի կխորանա առանց այդ էլ լայնորեն տարածված՝ արտադրողներից ու ներմուծողներից կատարվող ձեռքբերումների դիմաց դուրս գրվող հաշվարկային փաստաթղթերից հրաժարվելու խնդիրը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ շրջանառության հարկի շեմի բարձրացումն իր առջև դրված նպատակին չի ծառայել: Մասնավորապես, եթե մինչև շրջանառության հարկի շեմի բարձրացումը փաստաթղթերից հրաժարվում էին առավելապես այն հարկ վճարողները, որոնք գտնվում էին մինչև 58.35 մլն դրամի միջակայքում, ապա շրջանառության հարկի շեմի բարձրացման պարագայում այդպիսի վարքագիծ են սկսել դրսևորել արդեն նոր՝ 58.35 մլն դրամից մինչև 115 մլն դրամ միջակայքում գտնվող ու մի քանի անգամ ավելի խոշոր տնտեսվարող սուբյեկտները:

4. Շրջանառության հարկի ներկայումս գործող շեմն անփոփոխ թողնելու պարագայում կտրուկ կրնոլայնվեն նաև խոշոր տնտեսվարող սուբյեկտների՝ արհեստականորեն տրոհվելու և շրջանառության հարկի համակարգից անհարկի ձևով օգտվելու հնարավորությունները: Մասնավորապես, եթե շրջանառության հարկի ներկայումս գործող շեմի պայմաններում, օրինակ, տարեկան կտրվածքով 200 մլն դրամ շրջանառություն ունեցող տնտեսվարող սուբյեկտը շրջանառության հարկի համակարգից օգտվելու համար կարող է պարզապես բաժանվել 2 առանձին տնտեսվարող սուբյեկտների, ապա շրջանառության հարկի 58.35 մլն դրամ շեմի պայմաններում, նշվածը 200 մլն դրամ շրջանառություն ունեցող տնտեսվարող սուբյեկտի տրոհվելու հնարավորությունները գործնականում շատ սահմանափակ են դառնում, քանի որ շրջանառության հարկի համակարգից օգտվելու համար այդ տնտեսվարող սուբյեկտը պետք է բաժանվի 4-5 տնտեսվարող սուբյեկտների:

5. Շրջանառության հարկի ներկայումս գործող շեմի անփոփոխ թողնելը չի հիմնավորվում նաև միջազգային փորձի տեսանկյունից: Մասնավորապես, շրջանառության հարկի շեմի վերանայման՝ նախկինում ներկայացված առաջարկությունների կապակցությամբ բազմիցս հայտնել ենք, որ Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող շեմն աննախադեպ բարձր է ոչ միայն տարածաշրջանային, այլ նաև եվրոպական երկրներում կիրառվող նմանատիպ շեմերի համեմատությամբ:

6. Վարձակալական վճարների մասով լրացուցիչ եկամտային հարկ վճարելու շեմը 115 մլն դրամը սահմանելու առաջարկության կապակցությամբ հայտնում ենք, որ նախագծի հիմնավորմամբ ներկայացված՝ նախագծի նպատակադրումներն առնչություն չունեն նշված առաջարկության հետ: Բացի դրանից, հարկ ենք համարում նշել, որ վարձակալա-

կան վճարների մասով 58.35 դրամը գերազանցող գումարներից լրացուցիչ եկամտային հարկ հաշվարկելու դրույթը բխում է հարկման ուղղահայաց արդարության սկզբունքից և բարձր եկամուտները համարժեք հարկելու նպատակադրումից:

Անփոփելով նշվածը՝ կարծում ենք, որ նախագծի ընդունումը կարող է հակադրվել ստվերային շրջանառությունների դեմ պայքարի շրջանակներում իրականացվող քաղաքականությանը, ինչպես նաև կարող է հանգեցնել Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի հարկային եկամուտների չարդարացված կորուստների: Բացի դրանից, կարծում ենք, որ նախագծի ընդունումը կարող է ստեղծել գործունեության անհավասար պայմաններ և միջազգային փորձով չհիմնավորված տնտեսական իրավիճակ:

Հարկ ենք համարում տեղեկացնել, որ ներկա փուլում կառավարությունն իրականացնում է ընդհանուր հարկային համակարգի վերլուծություն՝ գնահատելու համար հարկային քաղաքականության և վարչարարության համարժեքությունն առկա տնտեսական իրավիճակին: Այս առումով, գտնում ենք, որ հարկային համակարգում հնարավոր փոփոխությունները պետք է կատարվեն համապարփակ ձևով և առանձին ուղղություններով տեղային փոփոխություններ կատարելը նպատակահարմար չէ:

Հաշվի առնելով նշվածը՝ օրենսդրական նախաձեռնության հեղինակներին առաջարկում ենք ներկա փուլում ձեռնպահ մնալ առաջարկվող օրենսդրական փոփոխության կատարումից և խնդրո առարկա հարցի քննարկմանն անդրադառնալ նշած վերլուծություններն ավարտվելուց և արդյունքներն անփոփելուց հետո՝ կառավարության կողմից ընդհանուր հարկային համակարգի վերանայմանն ուղղված առաջարկությունների քննարկման համատեքստում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳՐԳՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԷԱԿԱՆ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ ԿԱՄ ԾԱԽՍԵՐԻ ԱՎԵԼԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նախագծով առաջարկվում է՝

1) շրջանառության հարկ վճարող համարվելու շեմը 58.35 մլն դրամից բարձրացնել մինչև 115 մլն դրամի.

2) սահմանել, որ հարկային տարվա ընթացքում ստացված վարձակալական վճարների հանրագումարը 115 մլն դրամը գերազանցելու դեպքում է գերազանցող մասի համար հաշվարկվում լրացուցիչ եկամտային հարկ՝ 10 տոկոս դրույքաչափով (ներկայումս սահմանված 58.35 մլն դրամի փոխարեն):

Հաշվի առնելով նշվածը՝ հայտնում ենք, որ նախագծի ընդունման հետևանքով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի եկամուտները կարող են նվազել մոտ 11 մլրդ դրամով: